

Aspergers Syndrom

Jill Söderlund

Daniel Lövenberg

SvenOlof Dahlgren

autismforum@sl.se

www.agesta.nu

11-03-16

1

Aspergers syndrom lite historik

- Sannolikt först beskrivet av den ryska neurologen Ewa Sucharewa 1926 (schizoid personlighetsstörning)
- Hans Asperger beskrev 1944 det som sedan kom att kallas Aspergers syndrom (sannolikt omedveten om Sucharewas och Leo Kanners arbeten (1943))
- Arn van Krevelen jämförde under slutet av 60-talet och början av 70-talet Kanners o Aspergers arbeten
- Med Lorna Wings artikel (1981) startade intresset för Aspergers syndrom
- Första internationella accepterade definitionen kom 1993 (WHO) innan dess hade Gillberg & Gillberg (1989) och Szatmari m.fl. (1989) publicerat förslag till diagnoskriterier

11-03-16

2

Aspergers syndrom

DSM-IV-TR

Minst två kriterier från

(1) *Kvalitativt nedsatt förmåga att interagera socialt* och ett från,

(2) *Begränsade, repetitiva och stereotypa mönster i beteende, intressen och aktiviteter.*

Dessutom måste fyra andra kriterier uppfyllas.

Aspergers syndrom kvalitativt nedsatt förmåga att interagera socialt (minst 2)

- Påtagligt bristande förmåga att använda varierande icke-verbala uttryck såsom ögonkontakt, ansiktsuttryck, kroppshållning och gester som ett led i den sociala interaktionen
- Oförmåga att etablera kamratrelationer som är adekvata för utvecklingsnivån
- Brist på spontan vilja att dela glädje, intressen eller aktiviteter med andra (t ex visar inte, tar inte med sig eller uppmärksammar inte andra på sådant som är av intresse)
- Brist på social eller emotionell ömsesidighet

Asperger Syndrom

Begränsade, repetitiva och stereotypa intressen i beteende, aktiviteter och intressen

- Omfattande fixering vid ett eller flera stereotypa och begränsade intressen som är abnorma i intensitet eller fokusering
- Oflexibel fixering vid specifika, oändamålsenliga rutiner eller ritualer
- Stereotypa och upprepade motoriska manér (t ex vifta eller vrida händerna eller fingrarna, komplicerade rörelser med hela kroppen)
- Enträgen fascination inför delar av saker

11-03-16

5

Dessutom

- Störningen orsakar kliniskt signifikant nedsättning av funktionsförmågan i arbete, socialt eller i andra viktiga avseenden.
- Ingen kliniskt signifikant försening av den allmänna språkutvecklingen (t ex enstaka ord vid två års ålder, kommunikativa fraser vid tre års ålder).

11-03-16

6

Och

- Ingen kliniskt signifikant försening av den kognitiva utvecklingen eller i utvecklingen av åldersadekvata vardagliga färdigheter, adaptivt beteende (utöver social interaktion) och nyfikenhet på omgivningen i barndomen.
- Kriterierna för någon annan genomgripande störning i utvecklingen eller för schizofreni är inte uppfyllda.

11-03-18

7

Förekomst

- Tidigare nordiska studier har visat att Aspergers syndrom förekommer hos mellan 20-40 av 10000 personer dvs. 2-4 gånger vanligare än autism.

MEN

- I en ny publicerad genomgång av alla studier, som är gjorda på större geografiska områden än de nordiska, antyds dock att förekomsten av Aspergers syndrom kan vara mycket lägre hos 2.5 – 3.5 av 10000, dvs 1/3-1/4 av förekomsten av autism.

11-03-18

8

Könsfördelning

Aspergers syndrom 3-6 män/1 kvinna

- Möjligen kan en del av förklaringen till könsskillnader vara en konsekvens av att diagnoskriterierna är anpassade till pojkar

- Vi vet inte om symtom på Aspergers syndrom kan ta sig olika uttryck beroende på kön men:

- Man kan anta att den sociala interaktionsstörningen kan se olika ut för män respektive kvinnor.
- Det skulle också kunna gälla andra symtom t.ex. ensidiga intressen

11-03-16

9

Orsaker Aspergers syndrom

Oklart men:

- Kliniska studier antyder en genetisk komponent (mellan 30-60% av samtliga med Aspergers syndrom har någon nära släkting som har Aspergers syndrom eller stora sociala och/eller kommunikativa svårigheter)

- Fallstudier visar att det i samma familj förekommer både autism, Aspergers syndrom och autismliknande tillstånd. Populationsbaserad studie visar att i familjer med ett barn med autism också finns en ökad förekomst av Aspergers syndrom i jämförelse med normalt utvecklade barn och barn med inlärningssvårigheter

11-03-16

10

Andra förekommande diagnoser

Avsaknad av populationsbaserade studier men:

- Epilepsi
- Affektiv bipolär psykos (manodepressiv sjukdom)
- Tics/Tourettes syndrom (majoriteten av personer med Aspergers syndrom har sannolikt haft tics under någon eller flera perioder av livet)

11-03-16

11

Andra förekommande diagnoser

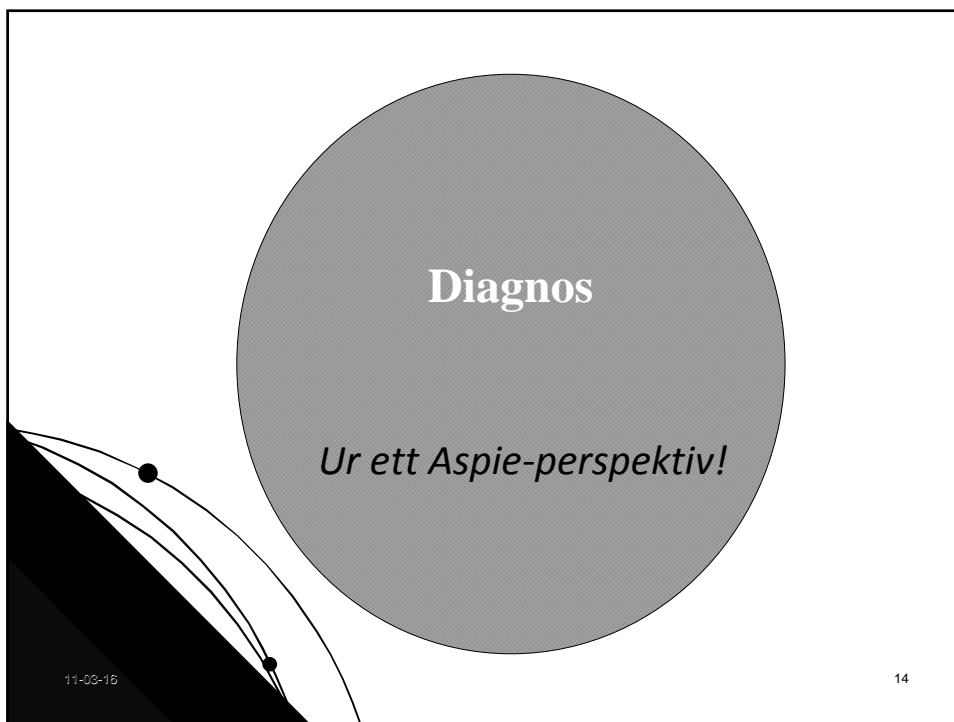
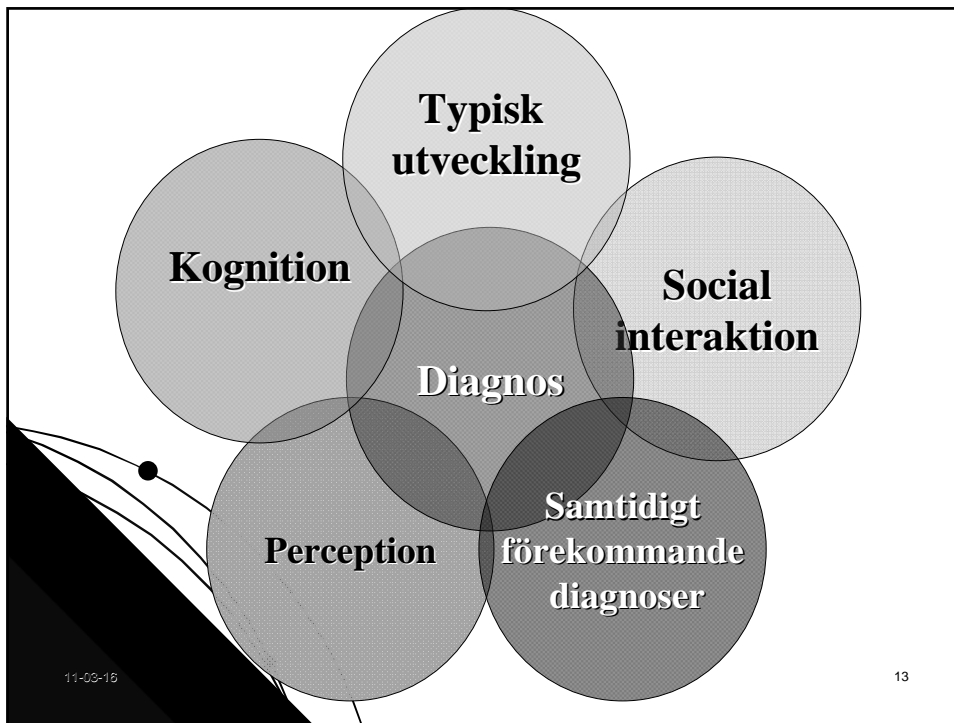
- Depression
  - Reaktiva
  - Endogena
- AD/HD
- Ätstörningar/anorexia

MEN

Viktigt att extra diagnos också ger en ökad förståelse för individens svårigheter

11-03-16

12

Typisk utveckling

Pubertet,
utvecklingsnivå,
normal reaktion,
personlighet,
etc.

11-03-16

15

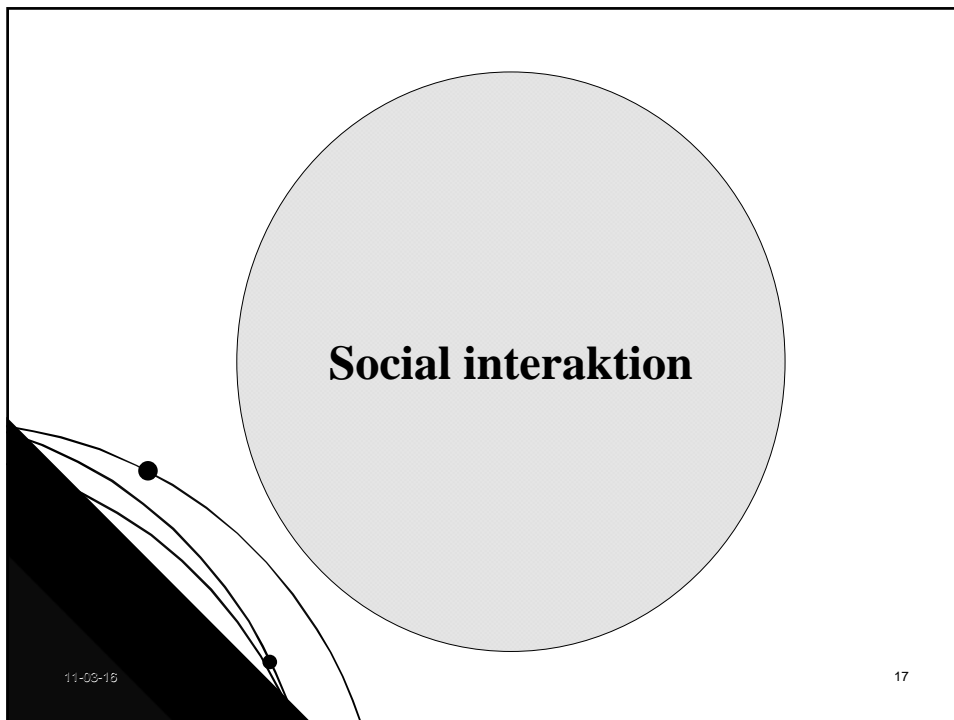

Typisk utveckling

Ur ett Aspie-perspektiv!

11-03-16

16

Svårigheter att kommunicera på ett ömsesidigt sätt är vanligt trots att det inte ingår i diagnoskriterierna

- Svårigheter att upprätthålla en ömsesidig socialkommunikation
  - Turtagning
  - "sociala kletord"
  - Gester/mimik
  - Längre tid att processa och förstå det som sägs

11-03-16

18

*Svårigheter att kommunicera på ett
ömsesidigt sätt är vanligt trots att det inte
ingår i diagnoskriterierna*

- Avvikande prosodi - pedantiskt tal
- Tendens till konkret språk
  - Bokstavlig tolkning av det som sägs
  - Svårigheter att förstå "implikaturer"
  - Kan leda till svårigheter att förstå:
    - Metaforer
    - Ironi

11-03-18

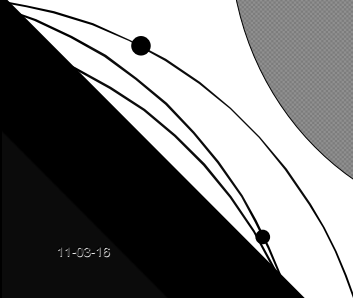
19

Social interaktion

Ur ett Aspie-perspektiv!

11-03-18

20

Andra samtidigt förekommande diagnoser

11-03-16

21

Andra samtidigt Förekommande diagnoser

- Samsjuklighet t.ex.:
  - ADHD
  - Depression
  - Bipolär sjukdom

Men även

- Vanliga infektioner

11-03-16

22

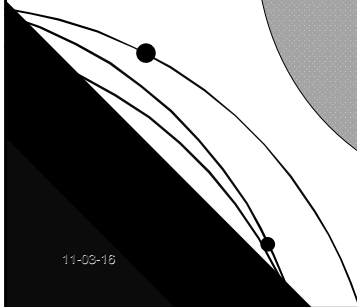

**Andra samtidigt
förekommande
diagnoser**

Ur ett Aspie-perspektiv!

11-03-16

23

Perception

11-03-16

24

Perception

- Över/underkänslighet
- Tolkningssvårigheter
- Verklig över/underkänslighet eller svårigheter att kommunicera perceptuella upplevelser?

11-03-18

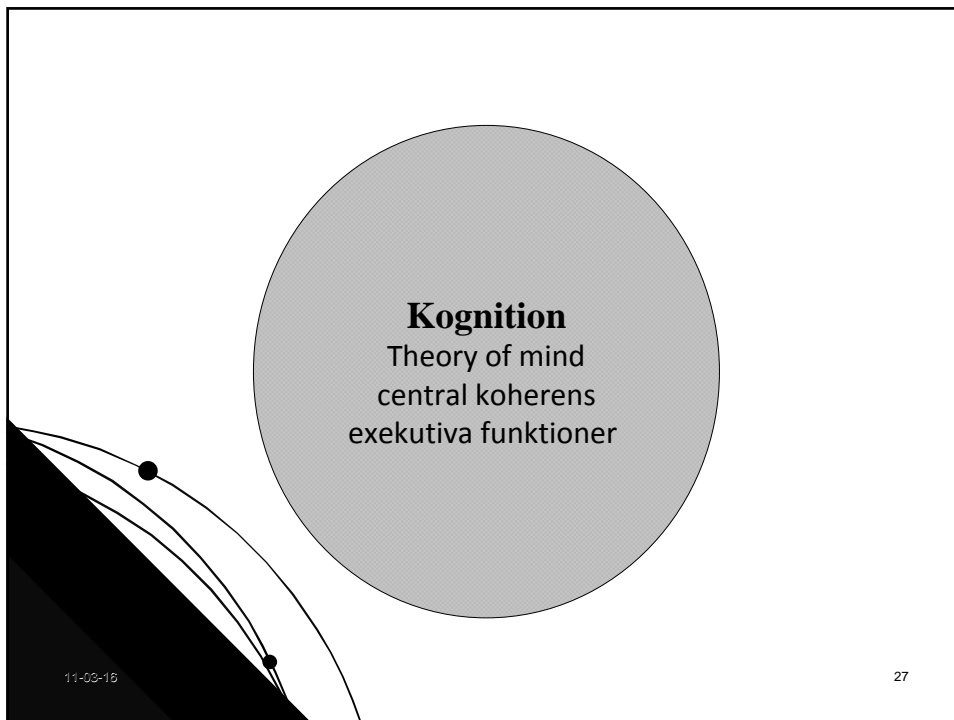
25

Perceptio n

Ur ett Aspie-perspektiv!

11-03-18

26

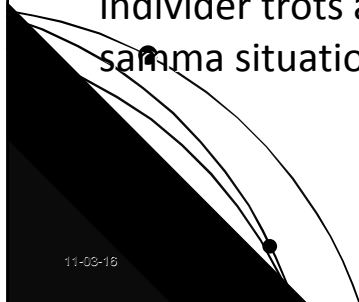
Kognition
Theory of mind
central koherens
exekutiva funktioner

11-03-16

27

Theory of mind: definition

- En förmåga att förstå att man själv och andra människor har ett tanke- och känsloliv som styr beteendet i olika situationer
- Tanke- och känslolivet kan skilja sig mellan individer trots att de befinner sig i en och samma situation

11-03-16

28

Resultat ToM

- Överrepresentation av misslyckanden i jämförelse med kontrollgrupp
- Finns många personer med Aspergers syndrom som klarar lösa uppgifterna
- Sannolikt har man svårigheter att använda sig av den kunskapen i samtliga situationer där den krävs.
- Sannolikt måste analysen av situationen ske på ett medvetet plan vilket är energikrävande och tar lång tid vilket försvårar ett socialt samspel

Möjliga konsekvenser av bristande ToM

- Mänskligt beteende blir svårt att förstå
- Socialt samspel är energikrävande och kräver koncentration
- Sociala regler onödiga och svårförståeliga
- Kommunikation ointressant som socialt samspel och ibland även besvärande ("ska du")
- Samtal endast intressant om man samtalar om något som intresserar och ger ny information (har man gett informationen en gång finns ingen anledning att upprepa den fler gånger)
- Aktivitet viktigare än gemenskap

Central koherens

- Termen kommer från visuell perceptionsforskning. Innebär en kognitiv stil som karaktäriseras av en normal tendens att koncentrera sig på innehållet/helheten.
- Denna kognitiva stil varierar från svag central koherens (detaljer före helheten/innehållet) till stark (Helheten/meningen förstås men detaljerna missas)

11-03-16

31

Central koherens

- Finns få studier samtliga på vuxna personer med Aspergers syndrom som visar att man har svårigheter att dra nytta av sammanhanget i olika situationer, d.v.s. man har en svag central koherens

11-03-16

32

Möjliga konsekvenser av svag central koherens

- Kan inte använda sammanhanget för att förstå och använda språket i ett socialt sammanhang (t.ex. utsagan: "kvinnor får lättare förkylning än män" kan innebära tre olika saker. Endast sammanhanget kan avgöra vilken som är den korrekta)
- Omvärlden blir fragmentarisk
- Svårigheter att förstå konsekvenser av det egna handlandet
- och miljö

11-03-16

33

Möjliga konsekvenser av svag central koherens

- Kan inte använda sammanhanget för att förstå en annan människas intentioner
- Ökad risk för motstånd mot förändringar i rutiner och miljö

11-03-16

34

Exekutiva funktioner

Ett paraplybegrepp för många olika förmågor som samtliga har betydelse för hur man kan reglera det egna beteendet (dvs. analysera situationen, planera hur man ska agera i situationen, utvärdera det egna beteendet och, om nödvändigt förändra det egna beteendet).

11-03-18

35

Exekutiva funktioner

- Har ingen större betydelse i vana kända situationer
- Har stor betydelse:
  - I nya situationer
  - I situationer där erfarenheter ska anpassas till en ny situation (t.ex. generalisering)
  - Kompromisser
  - Konflikter
  - Problemlösningssituationer
  - Stoppa pågående handlingar

11-03-18

36

Exekutiva funktioner

Få studier med blandade resultat:

- Tenderar att fastna i olika lösningsstrategier
- Uppmärksamhetsstörning. Framförallt svårigheter att byta uppmärksamhetsfokus
- Svårigheter att stoppa pågående handlingar
- Sannolikt också andra svårigheter som man inte studerat

Möjliga konsekvenser av bristande exekutiva funktioner

- Svårigheter att använda inlärd kunskap och anpassa dessa till nya situationer.
- Mycket av det som vi tar för givet, och som sker på ett automatiserat sätt måste ske på ett medvetet plan, vilket är energi- och tidskrävande.
- Svårigheter att bryta invanda mönster.
- Svårt att lösa konflikter och stoppa beteenden som inte är önskvärda, trots att man har kunskapen.
- Man hamnar ofta i olösliga situationer p.g.a. att man inte har en förmåga att anpassa sig, utvärdera sitt handlande, och förändra beteendet i förhållande till situationen.

Kognition
Theory of mind
central koherens
exekutiva funktioner

*Ur ett Aspie-
perspektiv!*

11-03-18 39

Och sen då?

Förväntningar och Krav   Motivation och Intresse

Känslomitta   Energivåer

Välj era Strider   Mena det du säger

Nya Lösningar   Vikten av rutiner

Hjälpmedel efter behov   Visuella Instruktioner

Processtid